Jenna Uusitalo
Lakimies
Sosiaali- ja terveysministeriö
3.3.2022

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisesta selonteosta

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) on ollut mukana valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittisen selonteon valmistelussa. Selonteko on varsin kattava, joskaan ei tyhjentävä kuvaus valtioneuvoston ihmisoikeuspolitiikasta ja –toiminnasta. Selonteon painopiste on enemmän kansainvälisissä ja EU-kysymyksissä kuin kansallisissa perusoikeuskysymyksissä. Päällekkäisyyksien välttämiseksi tämä on perusteltua, koska kansallisia perusoikeuskysymyksiä käsitellään muun muassa muissa temaattisissa selonteoissa, esimerkiksi valmisteilla olevassa tasa-arvopoliittisessa selonteossa.

Ihmisoikeuspoliittiseen selontekoon on nostettu sellaisia valikoituja teemoja, joilla voidaan katsoa olevan laaja vaikutus perus- ja ihmisoikeuskontekstissa. Selonteossa käsitellään esimerkiksi läpileikkaavasti sukupuolten tasa-arvoa sekä nostetaan esiin naisten ja tyttöjen oikeuksia, ml. seksuaali- ja lisääntymisterveys ja –oikeudet (sexual rights and reproductive rights, SRHR). Näitä oikeuksia on tärkeä puolustaa kaikessa kansainvälisessä yhteistyössä.

Selonteossa todetaan, että autoritaariseen vallankäyttöön liittyy usein pyrkimys estää naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien toteutumista. Huolestuttavia sukupuolten tasa-arvon ja naisten oikeuksien murentamispyrkimyksiä on viime vuosina ollut nähtävissä kansainvälisesti ja myös Euroopan unionin jäsenmaissa. Esimerkiksi seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja –oikeuksia pyritään heikentämään muun muassa sisällyttämällä päätöslauselmiin viittaus oikeudesta terveydenhuoltoon (the right to health care) laajemman oikeus terveyteen (the right to health) –viittauksen sijaan.

Edellä kuvatun kaltainen laajasti naisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia vastustava Antigender–liikehdintä on yhä järjestäytyneempää ja resursoidumpaa. Tässä ei ole kyseessä vain vastareaktio, vaan kyse on pyrkimyksestä muuttaa tasa-arvon sekä yhdenvertaisuuden perustana olevaa sopimusjärjestelmää.

Kansallisen sosiaali- ja terveyspolitiikan sekä sosiaalisten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta on hienoa, että selonteossa on huomioitu myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus arvokkaan elämän perusedellytyksenä osana kestävää kehitystä. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus ovat keskeisiä arvoja muun muassa selonteossakin mainittujen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen (sote-uudistus) ja sosiaaliturvauudistuksen (sotu-uudistus) toteuttamisessa.